

Kancelaria Prezesa Rady Ministrów

Sekretarz Stanu
Zastępca Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów
Jakub Stefaniak

DSP.INT.4610.1279.2024
Warszawa, 20 lutego 2025 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację o numerze K10INT6688, złożoną przez Pana Posła Krzysztofa Piątkowskiego w sprawie *nieprawidłowości w instytucjach podległych Kancelarii Prezesa Rady Ministrów*, przekazuję następujące informacje.

W następstwie weryfikacji zakresu i sposobu wykonywania zadań przez instytuty nadzorowane przez Prezesa Rady Ministrów Instytut De Republica został postawiony w stan likwidacji.¹ Analogiczną decyzję podjęto wobec Instytutu Pokolenia,² a nadzór nad Polskim Instytutem Ekonomicznym powierzono Ministrowi Finansów.³

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami w funkcjonowaniu instytutów podległych lub nadzorowanych, Prezes Rady Ministrów podjął decyzję o zmianach na stanowiskach dyrektorów w następujących jednostkach: Instytucie Strat Wojennych im. Jana Karskiego, Instytucie Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka oraz Instytucie Europy Środkowej. Odwołani zostali również członkowie rad Instytutów, a także członkowie Rady Instytutu Zachodniego im. Zygmunta Wojciechowskiego oraz Rady Ośrodka Studiów Wschodnich im. Marka Karpia, z wyjątkiem Rady funkcjonującej w Instytucie Współpracy Polsko Węgierskiej im. W. Felczaka. Działania te miały na celu zapewnienie zgodnego z prawem funkcjonowania tych podmiotów.

W przypadku Instytutu De Republica i Instytutu Pokolenia stwierdzone nieprawidłowości, a w ich następstwie negatywne oceny organów kontroli zarówno odnośnie do wykonania planów finansowych, jak i planów działalności obu Instytutów jeszcze przed postawieniem ich w stan likwidacji spowodowały, że podjęto decyzję o wygaszeniu ich działalności. Proces ich likwidacji został zakończony z dniem 30 czerwca 2024 r., na podstawie zarządzeń nr 20 i 21 Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 marca 2024 r. w sprawie likwidacji Instytutów, odpowiednio Pokolenia oraz De Republica. Wydatki związane z utrzymaniem Instytutów były niewspółmierne do efektów działalności tych jednostek. Koszty utrzymania oraz wynagrodzenia pracowników były wysokie, a zasoby i potencjał na tyle ograniczone, że do

¹ M.P. z 2024 r. poz. 183.

² M.P. z 2024 r. poz. 184.

³ Na podstawie ustawy z 15 maja 2024 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji rządowej (Dz. U z 2024 r. poz. 834).

realizacji zadań statutowych, w tym do prowadzenia działalności wydawniczej i dokumentacyjnej, w niewielkim zakresie wykorzystywano potencjał pracowników Instytutów i konieczne było angażowanie podmiotów zewnętrznych. Nieprawidłowości stwierdzone m.in. przez NIK dotyczyły w szczególności zawierania umów cywilnoprawnych z pracownikami oraz z osobami z zewnątrz na realizację zadań zbieżnych z zakresem działania komórek organizacyjnych, zawierania umów cywilnoprawnych z pracownikami z naruszeniem ustawy o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi, niecelowego i niegospodarnego wydatkowania środków publicznych czy niezgodnego z przepisami prowadzenia ksiąg rachunkowych.

W trakcie procesu likwidacji wymienionych powyżej Instytutów zidentyfikowano szereg kolejnych nieprawidłowości. W ich następstwie złożono wobec byłych pracowników Instytutów zawiadomienia do prokuratury o możliwości popełnienia przestępstw. Obejmowały one czyny nieuprawnionego zaciągania zobowiązań finansowych bez upoważnienia, przekroczenia uprawnień, a to poprzez zawieranie umów z samym sobą w celu uzyskania korzyści majątkowej przez kierownika jednostki, a także prowadzenia ewidencji finansowo – księgowej niezgodnie z przepisami ustawy o rachunkowości oraz polityką rachunkowości.

Niezależnie od tego wystąpiono do sądów powszechnych z pozwami przeciwko byłym pracownikom Instytutów oraz podmiotowi gospodarczemu o zapłatę. Pozwy o zapłatę dotyczą obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w postaci dodatkowego wynagrodzenia rocznego przez osoby objęte tzw. „ustawą kominową”, zwrotu nienależnie pobranej odprawy emerytalnej oraz zwrotu wynagrodzenia z tytułu zawartych umów cywilnoprawnych przez kierownika jednostki. Zawiadomiono Okręgowe Izby Radców Prawnych o podejrzeniu popełnienia deliktów dyscyplinarnych wobec byłych radców prawnych Instytutów. W przygotowaniu pozostaje zawiadomienie do prokuratury w sprawie niegospodarności przy zawieraniu umów najmu na powierzchnię biurową.

W celu zapobieżenia dalszym nieprawidłowościom w działalności Instytutu Strat Wojennych im. J. Karskiego (wobec wcześniej zidentyfikowanych przez organy kontroli) odwołano dotychczasowego dyrektora oraz Radę Naukową. Skierowano powództwa do sądów powszechnych o zwrot nienależnie pobranych świadczeń pieniężnych z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego oraz o zwrot świadczeń z tytułu przyznanych stypendiów. W przygotowaniu pozostaje zawiadomienie do prokuratury w sprawie niegospodarności przy zawieraniu umów najmu na powierzchnię biurową.

W celu zapobieżenia dalszym nieprawidłowościom w działalności Instytutu Współpracy Polsko Węgierskiej im. W. Felczaka (wobec wcześniej zidentyfikowanych przez organy kontroli) odwołano dotychczasowego dyrektora. Ponadto weryfikowane są wydatki Instytutu z dokumentacją źródłową, a stwierdzone kolejne nieprawidłowości to m.in.:

- nieprawidłowości w prowadzeniu ksiąg rachunkowych,
- nieprawidłowe przeprowadzenie inwentaryzacji i brak jej rozliczenia w księgach rachunkowych,
- nierzetelne prowadzenie dokumentacji związanej z rozliczeniem dofinansowania (dotacji) oraz przyznawaniem i rozliczaniem stypendiów,
- brak rozliczeń należności publicznoprawnych z osobami będącymi obywatelami innego państwa,
- brak sporządzenia planu finansowego Funduszu Świadczeń Socjalnych oraz jego rozliczenia,
- zawieranie umów cywilnoprawnych z pominięciem wewnętrznych procedur w zakresie zamówień publicznych,
- dokonywanie wydatków ze środków publicznych związanych z kosztami utworzenia i rejestracji prywatnej Fundacji im. W. Felczaka.

Jednocześnie informuję, że nadal trwają prace nad ustaleniem osób odpowiedzialnych za nieprawidłowości ujawnione zarówno w toku likwidacji, jak też w funkcjonujących Instytutach. W przygotowaniu są kolejne zawiadomienia do prokuratury, a także wystąpienia do Rzecznika dyscypliny finansów publicznych.

W kwestii wykorzystywania przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów mechanizmów kontrolnych i nadzorczych, pragnę poinformować, że oprócz władczych narzędzi nadzoru, które są przewidziane wprost w przepisach prawa, stosowane są również niewładcze narzędzia nadzoru, które pozwalają na korygującą ingerencję w działania podmiotów nadzorowanych.⁴

Narzędzia stosowane wobec konkretnych jednostek nadzorowanych zależą od ich specyfiki. Ustalając ich zestaw, bierze się pod uwagę formę prawną, zadania, stopień zdolności instytucjonalnej. Co do zasady Kancelaria Prezesa Rady Ministrów ocenia:

- adekwatność struktury organizacyjnej jednostki. Pierwsza ocena następuje przed nadaniem statutu, a kolejna, jeśli sygnalizowana jest potrzeba zmian w organizacji;
- stopień zaawansowania realizacji zadań. Zazwyczaj taka analiza przeprowadzana jest przy okazji zatwierdzania lub opiniowania planów oraz sprawozdań z ich wykonania. Ponadto w uzasadnionych przypadkach podmioty nadzorowane mają obowiązek udzielenia pogłębionej informacji o wybranych aspektach działalności. W razie potrzeby Kancelaria zasięga opinii ministra odpowiedzialnego za zadania, których stopień realizacji podlega ocenie.

Równie istotnym narzędziem jest analiza wyników kontroli NIK, które były przeprowadzane w podmiotach nadzorowanych, w tym analiza informacji o wykonaniu wniosków pokontrolnych. Najdalej idącym narzędziem pozostaje jednak prawo do przeprowadzenia kontroli w jednostce i wydanie zaleceń pokontrolnych, których wdrożenie również podlega monitorowaniu.

Z wyrazami szacunku

z upoważnienia Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów

Jakub Stefaniak
Sekretarz Stanu
Zastępca Szefa KPRM
/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

⁴ <https://www.gov.pl/web/premier/nadzor>